

การตรวจวัดและวิเคราะห์ปัญหา กำลังไฟฟ้า และ Power Factor ในระบบไฟฟ้า ด้วยเครื่องมือวัดคุณภาพไฟฟ้า

คุณจิรายุ ไทยประเสริฐ

บริษัท เมซอร์โทรนิคส์ จำกัด
2425/2 ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

ตอนที่ 1

Power factor คืออะไร?

ก่อนจะรู้จัก Power factor สิ่งสำคัญที่จะต้องรู้จักก่อนคือค่ากำลังไฟฟ้า ค่ากำลังไฟฟ้าที่จะถูกนำมาวิเคราะห์จะมีอยู่ 3 ตัวด้วยกัน นั่นคือ

1) Active Power สัญลักษณ์ “P”

: ค่ากำลังไฟฟ้าที่ใช้จริง มีหน่วยเป็น Watt

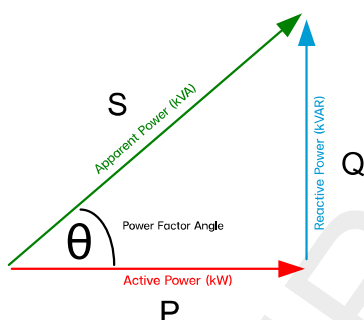
2) Reactive Power สัญลักษณ์ “Q”

: ค่ากำลังไฟฟ้าสูญเสียในรูปแบบความร้อนจากสนามแม่เหล็กไฟฟ้า มีหน่วยเป็น VAR

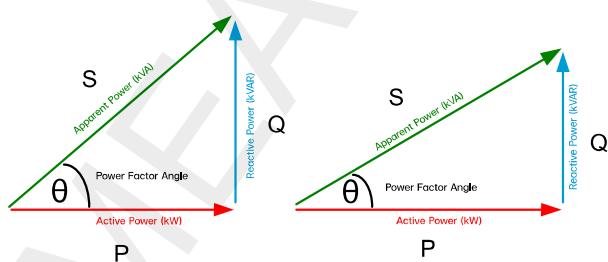
3) Apparent Power สัญลักษณ์ “S”

: ค่ากำลังไฟฟ้าปรากฏ คือผลรวมของกำลังไฟฟ้าทั้งหมดมีหน่วยเป็น VA

วิเคราะห์ได้ง่ายขึ้นจากสามเหลี่ยม ตามรูป

มองให้ง่ายขึ้นจะพบว่า สิ่งที่เราอยากเห็นระบบไฟฟ้าที่สมบูรณ์นั่นก็คือทำอย่างไรให้ $P=S$ (ให้มากที่สุด) นั่นหมายความว่าจะต้องมีมุม Q ที่น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ $Q > 0^\circ$; (Q ก็คือมุมต่างเฟสระหว่างแรงดันและกระแสนั่นเอง)

ยิ่งมุมต่างเฟสของ แรงดัน/กระแส ยิ่งน้อยเท่าไร ค่า P (ACTIVE POWER) และ S (Apparent Power) ก็จะมีค่าใกล้เคียงกันมากขึ้นเท่านั้น ในทางไฟฟ้ากำลังนั้นจะพบว่าอัตราส่วนระหว่างกำลังไฟฟ้า P และ S

นั่นคือ ค่า ที่เราเรียกว่า “Power factor” นั่นเอง

$$\text{Power Factor} = \frac{P}{S}$$

แต่หากมองเฉพาะสัญญาณที่ความถี่ 50 Hz หรือเฉพาะแค่มุมต่างเฟสของแรงดันกระแส

$$\text{Power Factor} = \frac{V \cdot I}{VI} \cos \theta$$

$$\text{Power Factor} = \cos \theta$$

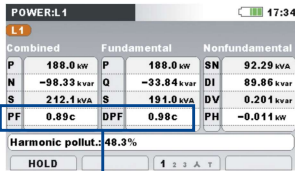
ดังนั้นค่า Power Factor ที่มองเฉพาะสัญญาณความถี่ 50 Hz นั่นก็คือค่า COS (ของมุมต่างเฟสระหว่างแรงดันและกระแส) ในทางไฟฟ้ากำลังนั้นจะเรียกค่า Power Factor นี้ใหม่ว่า

DPF = Displacement Power Factor
(ซึ่งจะมีค่าเท่ากับ $\cos \theta$)

เพื่อป้องกันความสับสนกับค่า Power Factor รวมในระบบที่มาจากค่า $\frac{P}{S}$

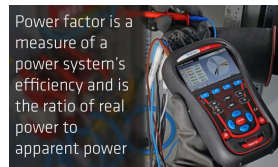
ดังนั้นจึงต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษในการวิเคราะห์ปัญหา ว่าปัญหาดังกล่าวเกิดที่ 50 Hz หรือเป็นปัญหาจาก Harmonics

ในการตรวจวัดด้วยเครื่องมือวัดคุณภาพไฟฟ้า (PQ Meter)

Combined		Fundamental		Nonfundamental	
P	188.0 kW	P	188.0 kW	SN	92.29 kVA
N	-98.33 kvar	Q	-33.84 kvar	DI	89.86 kvar
S	212.1 kVA	S	191.0 kVA	DV	0.201 kvar
PF	0.89c	DPF	0.98c	PH	-0.011 kW

Harmonic pollut.: 48.3%

(จากตัวอย่างประกอบ) จากรูปที่เราใช้เครื่องมือ PQ Meter ทำการวัดเครื่องจะพยายามแยกแยะค่า Power Factor ออกเป็น 2 ตัวนับ คือค่า PF และ DPF ซึ่งการเห็นความแตกต่างของค่า PF ดังกล่าว จะช่วยทำให้การแก้ปัญหาตรงจุดและไม่เกิดผลกระทบที่รุนแรงตามหลังมาได้

Note : ปัญหาความแตกต่างของ Power Factor (PF และ DPF) มักจะเกิดจากสัญญาณความถี่สูง (สูงกว่า 50 Hz) ซึ่งเราจะเรียกสัญญาณดังกล่าวนี้ว่า Non Fundamental ซึ่งก็คือสัญญาณ Harmonics นั้นเอง

ตอนที่ 2

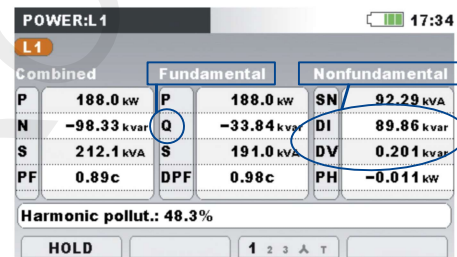
การแยกแยะปัญหาและสาเหตุของกำลังไฟฟ้าสูญเสีย (VAR)

หากจะกล่าวถึงค่ากำลังไฟฟ้าจาก 3 ตัวใน (ตอนที่ 1) จะพบว่าค่ากำลังไฟฟ้าที่มีส่วนสำคัญมากที่สุด เป็นพลังงานไฟฟ้าที่ถูกใช้แบบไม่เกิดประโยชน์ ชำร่วยยังส่งผลกระทบต่อการใช้ไฟฟ้าในรูปแบบของความร้อนที่สูงขึ้น และอายุการใช้งานของ Load เครื่องใช้ไฟฟ้าน้อยลงอีกด้วย นั่นก็คือ Reactive Power นั้นเอง

การวิเคราะห์ Reactive Power จะมีด้วยกันอยู่ 2 ตัว (2 สาเหตุ)

1) Reactive เฉพาะสัญญาณ Fundamental 50 Hz : ค่ากำลังไฟฟ้าตัวนี้จะถูกแทนด้วยสัญลักษณ์ (Q) หน่วยวัดจะเป็น VAR

2) Reactive Power เฉพาะสัญญาณความถี่สูงกว่า 50 Hz ซึ่งก็คือค่า Harmonics นั้นเอง : ค่ากำลังไฟฟ้าตัวนี้จะถูกแทนด้วยสัญลักษณ์ (D) ซึ่งมีหน่วยวัดเป็น VAR เช่นเดียวกัน D = Distortion หากใช้เครื่องมือ PQ Meter ทำการตรวจวัด ผู้ใช้งานจะสามารถแยกแยะปัญหาได้จากหน้าจอเครื่องมือวัดทันที

Combined		Fundamental		Nonfundamental	
P	188.0 kW	P	188.0 kW	SN	92.29 kVA
N	-98.33 kvar	Q	-33.84 kvar	DI	89.86 kvar
S	212.1 kVA	S	191.0 kVA	DV	0.201 kvar
PF	0.89c	DPF	0.98c	PH	-0.011 kW

Harmonic pollut.: 48.3%

Q : Fundamental Reactive Power

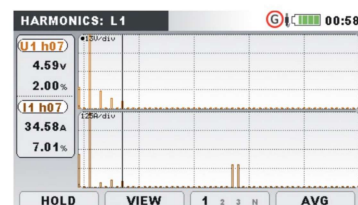
(Q = Reactive Power) ; VAR

D : Non - Fundamental Reactive Power

(D = Distortion Power) ; VAR

ซึ่งหากวิเคราะห์ปัญหาในระบบไฟฟ้าแล้วพบว่าเกี่ยวข้องกับสัญญาณความถี่สูง Harmonics สิ่งที่จะต้องทำถัดไปก็คือ เข้าที่เมนูฟังก์ชัน Harmonics เพื่อดูปริมาณสัญญาณความถี่สูงดังกล่าว ซึ่งจะนำมาซึ่งการแก้ปัญหาที่ถูกต้องชัดเจน

Bar screen displays dual bar graphs. The upper bar graph shows instantaneous voltage harmonics and the lower bar graph shows instantaneous current harmonics.

เครื่องมือวัดคุณภาพไฟฟ้า

Metrel MI 2893 Power Master XT

เครื่องมือวัดและวิเคราะห์คุณภาพไฟฟ้า

- ▶ บันทึกปัญหาด้านคุณภาพไฟฟ้าแรงดัน กระแสและความถี่ ตามมาตรฐาน EN 50160 และ IEEE 519
- ▶ วิเคราะห์ปัญหาด้านพลังงาน
- ▶ เครื่องมือตามมาตรฐาน IEC 61000-4-30 Class A Ed. 3.0

Metrel MD 9240 TRMS Power Clamp Meter

แคลมป์มิเตอร์วัดกำลังไฟฟ้า

- ▶ วัดค่ากำลังไฟฟ้า kW, kVA, kVAR และ Power Factor
- ▶ วัดค่าแรงดัน, กระแส, ความถี่, ความต้านทานและอุณหภูมิ

Metrel MI 2885 Master Q4

เครื่องวิเคราะห์คุณภาพไฟฟ้า 3 เฟส Class S

- ▶ บันทึกปัญหาด้านคุณภาพไฟฟ้าแรงดัน กระแสและความถี่
- ▶ ตรวจจับปัญหาแรงดันผิดปกติ
- ▶ บันทึกและวิเคราะห์ปัญหาการใช้พลังงาน

Metrel MD 9235 TRMS, 3-Phase

แคลมป์มิเตอร์วัดกำลังไฟฟ้าและพลังงานไฟฟ้า

- ▶ วัดค่าพลังงานไฟฟ้า (kWh)
- ▶ วัดค่ากำลังไฟฟ้า 1 เฟส และ 3 เฟส (สมดุล)
- ▶ วัดค่าแรงดัน, กระแส, ความถี่และความต้านทาน

Metrel MI 2883 Energy Master

เครื่องวัดบันทึกผล/วิเคราะห์ค่าพลังงานไฟฟ้า 3 เฟส

- ▶ บันทึก/วิเคราะห์ปัญหาด้านพลังงานไฟฟ้า 3 เฟส
- ▶ มาพร้อม Flexible Clamp (พร้อมใช้งาน)
- ▶ Software PowerView ทำรายงานผลระดับมืออาชีพ

Gossen METRAclip 87 1000 V

แคลมป์มิเตอร์วัดกำลังไฟฟ้าและฮาร์โมนิกส์

- ▶ วัดค่ากำลังไฟฟ้า 1 เฟส และ 3 เฟส (สมดุล)
- ▶ วัดค่ากำลังไฟฟ้า kW, kVA, kVAR และ Power Factor
- ▶ วัดปัญหา Distortion เช่น Ripple, CF และ THD

บริษัท เมเซอร์โทรนิคส์ จำกัด

2425/2 ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

คุณจิรายุ 083-823-7933 คุณติศรณี 098-361-0481